

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. Dr A. B. A. VAN KETEL, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF, M. PIMENTEL EN H. R. REDER.

Rubriek Redacteuren: Examen-Vraagstukken: Drs Abr. Mey en Drs J. Paardekooper — Literatuur: Drs S. Kleerekooper — Beslechte Geschillen: Prof. Mr Ch. Zevenbergen — Uit de Financieele Huishouding der Overheid: J. H. Textor — Uit het Buitenland: F. Haarbosch, Ch. Hageman, Drs A. Th. de Lange, Drs W. P. den Turk — Efficiëntie: R. W. Starreveld — Belastingvraagstukken: J. O. van Gruisen — Nieuws inzake Wetgeving, Resoluties en Beslissingen op het gebied der Belastingen: Mr Dr E. Tekenbroek — Repertorium van Tijdschrift-Literatuur: Drs M. Behrens, Drs G. L. Groeneveld, J. P. de Haan en Drs E. M. Premsela — Buiten de vaste rubrieken werden in de vorige jaargang bijdragen geplaatst van o.a. Drs P. J. H. J. Bos, Prof. Mr S. van Brakel, C. van der Burg, J. P. Croin, Mr P. J. Dam, Drs A. M. Groot, Prof. H. A. Kaag, Prof. Mr P. W. Kamphuisen, W. J. de Langen, Ir W. Maas Geesteranus, J. J. M. H. Nijst, Mr D. Simons, J. E. Spinosa Cattela, Dr J. G. Stridiron

SECRETARIS DER REDACTIE - Mr TH. LIMPERG
HEERENGRACHT 455, AMSTERDAM-C., TEL. 37814

UITGEVER: J. MUUSSES — PURMEREND
TELEFOON 77 — GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDRAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADruk IS GEOORLOOFD. ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS.

VERSCIJNT MAANDELIJKS. BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10.—. FRANCO PER POST F 10.24. BUITEN-
LAND F 10.60. — MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN
JAARGANG

INHOUD

Schadeberekening bij onteigening door M. Pimentel	Blz. 69
De nieuwe richtige heffing door V. S. Ohmstede	70
Wetsvoorstel tot wijziging van de Wet op de richtige heffing door Mr Dr E. Tekenbroek	75
De vaste kosten in het variabele budget door Drs A. M. Groot	77
Nieuws in zake wetgeving, resoluties en beslissingen op het gebied der belastingen Red. Mr Dr E. Tekenbroek	80
Afschrijving op c.q. waardeering van bedrijfsvoor- deringen en reservevorming (Artt. 7, 10 en 11 I.B.) — Waarde van een nieuwe auto in verband met perso- nele belasting — Teruggeboekte directeursalarissen — Waardeering van schulden op de balans — Op zich zelf staande werkzaamheden.	
Nederlandsch Instituut van Accountants Schriftelijk examen accountancy C, 17 November 1937	82
Repertorium van tijdschrift-literatuur op het gebied van accountancy en bedrijfshuishoudkunde	87
Boekenrepertorium	87
Internationale Vereeniging voor Financieel en Fiscaal Recht	88

SCHADEBEREKENING BIJ ONTEIGENING

In verband met het feit, dat in de laatste jaren bij de schadeberekening in geval van onteigening veelal van de diensten van een accountant gebruik gemaakt wordt, lijkt het mij niet van belang ontbloeit, in dit orgaan een artikel aan dit onderwerp te wijden.

Ter inleiding mogen eenige algemeene beschouwingen inzake onteigening volgen, waarbij in hoofdzaak als uitgangspunt genomen zijn de opvattingen, die in deze door de Onteigeningskamer der Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam gehuld worden.

In art. 152 (vroeger art. 151) van de Grondwet, wordt bepaald, dat de onteigening ten algemeenen nutte niet kan plaats

vinden dan na voorafgaande verklaring bij de Wet, dat het algemeen nut onteigening vordert en tegen vooraf genoten of vooraf verzekerde schadeloosstelling, een en ander met inachtneming van de voorschriften van de betreffende onteigeningswet. Slechts in eenige gevallen (b.v. oorlog, oorlogsgevaar, oproer, brand of watersnood, enz.) kan een onverwijld inbezitting gevorderd worden, waarbij de verschuldigde schadeloosstelling achteraf zal worden betaald.

De vraagstukken, die zich bij een onteigeningsprocedure voordoen, houden verband met de schade, die de onteigende partij lijdt, als noodzakelijk gevolg van de onteigening. Deze schade bestaat uit drie factoren:

- 1e. De schade veroorzaakt, doordat de ontzetting uit de eigendom of uit het zakelijk recht, het vermogen van de eigenaren of zakelijkgerechtigden aantast (vermogensschade).
- 2e. De schade, welke de eigenaren of zakelijkgerechtigden in hun inkomen ondervinden (inkomensschade).
- 3e. Alle kosten, welke voortvloeien uit daden, waarvan redelijkerwijze niet kan worden gevergd, dat de eigenaren of zakelijkgerechtigden deze achterwege laten en die zij zonder onteigening niet zouden behoeven te doen (kostenvergoeding).

Bovenstaande componenten moeten ieder afzonderlijk bij de berekening van de schadeloosstelling worden beschouwd. Ik zal deze thans successievelijk bespreken.

Vermogensschade.

De schadeloosstelling, die voor de vergoeding van de vermogensschade moet worden vastgesteld, is de som gelds, welke als vermogensobject bezien, voor den eigenaar of zakelijkgerechtigde objectief dezelfde betekenis heeft als het te onteigenen onroerend goed. De betekenis, die het te onteigenen onroerend goed voor de onteigende partij kan hebben, is hierbij van bijzonder belang. Het onroerend goed toch kan op verschillende wijzen worden aangewend. Het kan b.v. dienen om te worden verkocht, hetzij in eens, hetzij in gedeelten, zooals zulks het geval is bij bouwgronden en landerijen. Het kan ook worden verkocht, nadat arbeid en materiaal eraan ten koste zijn gelegd, b.v. nadat toekomstige bouwgronden z.g. bouwrijp gemaakt zijn en daarna als bouwgronden zullen worden verkocht.

Tenslotte kan het onroerend goed nog worden aangewend als rente-, of ander voordeel gevend eigendom.

Bij een nadere beschouwing van de te onteigenen onroerende goederen zal men dikwijls tot de conclusie komen, dat alle drie toepassingsmogelijkheden zich voordoen en dat elke toepassingsmogelijkheid afzonderlijk bezien, tot een eigen waardeering zal leiden. In dit geval zal aan de onteigende partij de grootste waarde dienen te worden vergoed. Immers mag aangenomen worden, dat een rationeele exploitatie de onteigende partij ook de hoogste opbrengst zou hebben doen genieten. Ten behoeve van de vaststelling van de vermogensschade zal dus in het algemeen niet kunnen worden volstaan met de methode van vergelijking met voor andere gelijksoortige objecten bestede prijzen. In de eerste plaats toch bestaat de mogelijkheid, dat de vergelykingsperceelen niet onder normale omstandigheden zijn verkocht. De opbrengst bij onderhandsche of openbare verkoop zal in vele gevallen door bijzondere toekomstige omstandigheden niet de juiste waarde van het desbetreffende onroerend goed weergeven. Deze methode zal slechts dan kunnen worden toegepast, indien er een zoo groot aantal vergelykingsperceelen is, dat geacht kan worden, dat de bijzondere toekomstige omstandigheden, die in sommige gevallen de prijzen hebben doen stijgen, gecompenseerd worden door bijzondere omstandigheden, die de prijzen hebben gedrukt. Indien de onteigening belangrijke complexen grond bij een stad of dorp gelegen betreft, zal bij de waardeering veelal uitgegaan worden van een z.g. exploitatierekening. De onteigening van dergelijke groote perceelen land geschiedt in den regel in verband met uitbreidingsplannen van een gemeente. De perceelen land dienen in dat geval met het oog op lateren verkoop als toekomstig bouwgrond te worden beschouwd. Ten behoeve van de schadeberekening voor de onteigening zal alsdan een exploitatieplan van de toekomstige verkoop als bouwgrond kunnen worden samengesteld, waarbij eenerzijds de kosten, die gemaakt moeten worden om den grond bouwrijp te maken (ophoogen, wegeaanleg, enz.) dienen te worden geraamd, terwijl anderzijds de opbrengst bij verkoop zal moeten worden begroot, waarbij derhalve uitgegaan zal dienen te worden van de vermoedelijke tijdstippen, waarop deze verkoop zal kunnen plaats vinden, alsmede van de tijdstippen, waarop de exploitatieuitgaven zullen dienen te geschieden. Het is zeer wel mogelijk, dat een dergelijke berekening betrekking heeft op een exploitatiebegroting, loopende over een tijdvak van jaren, zoodat ter vaststelling van de waarde van de te onteigenen grond rekening gehouden zal dienen te worden met samengestelde interest. Practisch wordt derhalve de contante waarde van de opbrengsten min kosten vergoed. Bij de berekening dient behalve met normale rente, eveneens rekening te worden gehouden met een risico-vergoeding, daar toch de investering van vermogen in een bouwgrondexploitatie aan degenen, die hiertoe overgaan een gevoel van onzekerheid geeft, hetwelk degenen, die hun vermogen in b.v. goudgerande obligaties beleggen, niet hebben. Indien de exploitatierekening wordt opgezet, dient er dan ook rekening mede te worden gehouden, dat degene, die zijn vermogen in dergelijke gronden heeft belegd, een hooger percentage zal dienen te ontvangen dan de normaal voor belegging gebruikelijke rentevergoeding. Dit extra rendement wordt veelal aangeduid als risicopremie.

Zooals uit het bovenstaande blijkt, zal bij de vaststelling van de vermogensschade derhalve rekening dienen te worden gehouden met verschillende exploitatiemogelijkheden, welke de te onteigenen onroerende goederen voor de eigenaren bieden.

Inkomensschade.

Als tweede factor, die bij de berekening van de schadeloos-

stelling van belang is, moet de inkomensschade genoemd worden.

Teneinde een juist begrip te verkrijgen van hetgeen in dit verband onder de inkomensschade dient te worden verstaan, zal ik in de eerste plaats de verschillende componenten van het inkomen nader bezien.

Het inkomen kan onderverdeeld worden als volgt:

- 1e. Ondernemersrente
- 2e. Ondernemersloon
- 3e. Ondernemerspremie

De ondernemersrente zal in het algemeen geen component kunnen vormen bij de vaststelling van de inkomensschade, daar toch de onteigende partij bij de onteigening als vermogensschade de waarde van de onroerende goederen vergoed krijgt, zoodat hij, in het algemeen, aannemende dat de onroerende goederen met eigen vermogen zijn gefinancierd, reeds door de uitbetaling van de vermogensschade tevens volkomen schadeloos gesteld is voor de ondernemersrente. Het als vermogensschade uitgekeerde bedrag zal hij weder kunnen beleggen en aldus hiermede een jaarlijksch revenu kunnen toucheeren, hetwelk gelijk geacht kan worden te zijn aan de te derven rente wegens het voor de onteigening in het bedrijf geïnvesteerde vermogen. Het is ook mogelijk, dat de onteigende partij met de hem terzake van de schadeloosstelling uitgekeerde vergoeding een nieuw bedrijf opricht. In dat geval zal hij uit de rendementen van het nieuwe bedrijf weder een vergoeding behoeven te ontvangen wegens ondernemersrente. In het algemeen vormt derhalve de ondernemersrente geen component bij het berekenen van de inkomensschade; echter in verschillende gevallen zal men tot de conclusie komen, dat tegenover de waarde van het onroerend goed niet altijd een evengroot bedrag zal staan wegens in het bedrijf geïnvesteerde eigen vermogen, m.a.w. dat het eigen vermogen grooter of kleiner is, dan het bedrag, dat als vermogensschade voor de te onteigenen goederen wordt vergoed. De berekening van de schadeloosstelling terzake van inkomstenderving geschiedt daarom als regel aldus, dat men in de eerste plaats berekent de totale bedrijfs-winst, inclusief de vergoeding wegens ondernemersrente, terwijl van deze totale bedrijfswinst in mindering wordt gebracht de rente over het terzake van vermogensschade uitgekeerde bedrag, waardoor automatisch ongelijkheden als hiervoor aangegeven worden gecompenseerd. Het is mogelijk, dat de resultaten van het te onteigenen bedrijf zoo bedroevend zijn, dat door het bedrijf de ondernemersrente zelfs niet kan worden opgebracht. Indien zulks het geval is, kan bovenstaande wijze van berekening niet plaats vinden, daar toch in dat geval, na de aftrek van de rente over het terzake van vermogensschade uitgekeerde bedrag een negatief saldo zou verbliven. Dit negatieve saldo wordt echter niet gekapitaliseerd en in aftrek gebracht van de vermogensschade. In dit geval krijgt de onteigende dus alleen de vergoeding terzake van de waarde van zijn onroerende goederen. Hiermede is hij schadeloos gesteld. Hij geniet zelfs door de onteigening een voordeel, daar toch zijn bedrijf, dat niet meer rendabel blijkt te zijn en derhalve in de toekomst geliquideerd zou dienen te worden, onmiddellijk wordt beëindigd, zonder dat de onteigende eenig nadeel tengevolge van de verbreking van de continuïteit behoeft te dragen, hetgeen zonder onteigening wel het geval zou zijn geweest.

Het ondernemersloon vormt in het algemeen, evenmin als de ondernemersrente een component voor de berekening van de inkomensschade, daar aangenomen mag worden, dat de onteigende na de onteigening in staat zal zijn, zijn werkkraft op de een of andere manier aan te wenden. Evenwel kan volgens de jurisprudentie niet gesteld worden, dat de onteigende, die voordien een eigen bedrijf exploiteerde, verplicht is, althans

voor de berekening van de schadevergoeding verplicht geacht wordt, een ondergeschikte positie te gaan bekleeden. Voor die speciale gevallen, waarin de onteigende in de onteigeningsprocedure reeds een hoge leeftijd heeft bereikt, zal dan ook wel rekening dienen te worden gehouden met het door hem in de toekomst te derven ondernemersloon, indien blijkt dat het bedrijf van de onteigende niet zal kunnen worden verplaatst, terwijl de onteigende, gezien diens leeftijd, geen ander bedrijf meer zal kunnen opbouwen. De persoonlijkheid van de onteigende is hier derhalve van belang. Ook kunnen zich nog bijzondere gevallen voordoen, waarbij verplaatsing van het bedrijf niet wel mogelijk is, doch waarbij de onteigende zich voorstelt een nieuw bedrijf te stichten. Alsdan zal hij gedurende het tijdvak, liggende tussehen het moment van onteigening en de stichting van het nieuwe bedrijf zijn ondernemersloon derven, in welk geval derhalve het ondernemersloon eveneens een component ten behoeve van de berekening van de bedrijfschade kan zijn.

De ondernemerspremie vormt in wezen de belangrijkste component bij de berekening van de inkomensschade. Zooals reeds gezegd kan de onteigende in het algemeen worden geacht in de gelegenheid te zijn het bedrag, hetwelk hij terzake van de vermogensschade ontvangt, rentegevend te beleggen en eveneens zijn werkkraacht weder productief aan te wenden, doch door de onteigening derft hij in verschillende gevallen de ondernemerspremie, die het te onteigenen bedrijf hem opleverde. De vaststelling van de grootte van de ondernemerspremie zal niet mogen geschieden alleen en uitsluitend op basis van de desbetreffende cijfers van het verleden. Te dezer zake toch zal rekening dienen te worden gehouden met de ondernemerspremie die in de toekomst zou kunnen worden getouchéerd. De problemen, die zich hierbij voordoen, zijn voor een deel dezelfde, als die, welke bij de vaststelling van de waarde van de Goodwill eener onderneming ter sprake komen en die in hoofdzaak betreffen de vaststelling van de toekomstige ondernemerspremie. De desbetreffende ondernemerspremie zal in het algemeen bestaan uit een vestigingsplaatspremie en/of een organisatiepremie. De eerstgenoemde premie houdt verband met gunstiger vestigingsplaats dan die der concurrenten, terwijl de laatstgenoemde premie in wezen een voorsprongspremie op de concurrentie voorstelt, die o.m. het gevolg kan zijn van een betere organisatie van het bedrijf, aanwending van grootere productie-eenheden dan bij de concurrenten, enz. In al deze gevallen wordt een voorsprong op de concurrenten verkregen, die veelal tot uiting komt door goedkoopere productie, terwijl het verder eveneens mogelijk is, dat het bezit van patenten, etc. eveneens een voorsprong op de concurrenten tengevolge heeft. In het algemeen doen zich terzake van de laatste categorie van ondernemingen (die dus patenten, etc. exploiteeren) geen belangrijke problemen voor, daar een bedrijf, hetwelk door het beschikken over patenten belangrijke revenuen verkrijgen kan, in het algemeen gemakkelijk verplaatst zal kunnen worden, zoodat de onteigening in dat geval geen liquidatie of verbreking van de continuïteit tengevolge zal hebben. Wel zal men, indien het bedrijf verplaatst zal kunnen worden ten behoeve van de berekening der vergoeding terzake van de bedrijfschade nauwkeurig rekening dienen te houden met de eventuele meer-kosten, die na de verplaatsing, in verband met de door de onteigening gewijzigde productie-methoden zullen kunnen ontstaan. Het zou b.v. kunnen zijn, dat een bedrijf na de verplaatsing meer kosten zou moeten maken, wegens duurder voorziening ten behoeve van brandweer, vervoerkosten, etc., in welk geval vanzelfsprekend met deze verhoogde kosten na de verplaatsing, resp. winstderving bij de berekening der bedrijfschade dient te worden gehouden. Practisch komt het dus hierop neer, dat indien een bedrijf moet worden verplaatst, men

zich zal hebben af te vragen, welke inkomensderving speciaal door de onteigening veroorzaakt is. Uit den aard der zaak dienen ook de kosten van de verplaatsing te worden vergoed, waarop ik nog nader terugkom. Zoodra geconstateerd zal worden, dat over eenige jaren inkomen zal worden gederfd, zullen deze gederfde bedragen dienen te worden gekapitaliseerd op basis van de normale rentevoet, zoodat de contante waarde van de inkomensderving in de komende jaren als bedrijfschade zal dienen te worden vergoed.

Indien het bedrijf niet meer elders zal kunnen worden gevestigd, in welk geval de ondernemerspremie in hoofdzaak zal bestaan uit een vestigingsplaatspremie, zal aan den onteigende vergoed dienen te worden de contante waarde van de in de toekomst te derven ondernemerspremie + eventueel loon of resp. bedrijfswinst verminderd met de rente over het terzake van de vermogensschade uitgekeerde bedrag. Een belangrijk probleem hierbij is over hoeveel jaren de berekening van de toekomstige bedrijfsresultaten zich zullen dienen uit te strekken. In het algemeen wordt in de jurisprudentie te dezer zake aangegeven, dat aan den onteigende vergoed zal dienen te worden de contante waarde van de toekomstige bedrijfsresultaten over de eerstvolgende 13 jaren, indien het betreft een bedrijf, dat door één persoon wordt gedreven en aan dezen toebehoort. Betreft het een firma dan wordt, aangezien het bedrijf minder afhankelijk is van de gedragingen van de firmanten persoonlijk, deze termijn uitgebreid tot 18 jaar, terwijl voor een naamloze vennootschap als regel een termijn van 20 tot 75 jaar wordt aangenomen. Vanzelfsprekend gelden deze termijnen niet voor alle gevallen. Ook hierbij zal rekening dienen te worden gehouden met de bijzondere omstandigheden van elk afzonderlijk geval. Tengevolge van de hoge leeftijd van den eigenaar b.v. kan in verschillende gevallen, gezien de grootere sterftekans een belangrijk korteren termijn dan 13 jaar worden aangenomen. De in het voorgaande genoemde termijn van 13 jaar beoogt te zijn een normaal gemiddelde levensduur van een bedrijf, waarin de wijzigingen door structuurveranderingen, overlijden, etc., verdisconteerd zijn.

De hierboven aangegeven levensduren van bedrijven gelden in het algemeen als basis en worden als zoodanig dan ook aangevaard. Echter, deskundigen, die de schadevergoeding vaststellen, kunnen, zooals reeds gezegd, alle bijzondere omstandigheden incidenteel beoordeelen en op deze wijze een eventuele onbillijkheid, gelegen in het toepassen van de als norm aangenomen termijnen nivelleren.

De groote moeilijkheid bij deze berekening is echter gelegen in de omstandigheid, dat de toekomstige winsten moeten worden begroot, ten aanzien waarvan men eveneens, zooals zulks bij de Goodwillberekening gebruikelijk is, verplicht is, niet alleen het verleden te beoordeelen, doch aan de hand van de gegevens van het verleden, rekening houdende met de toekomstmogelijkheden, door toepassing van marktanalyse, etc. de toekomstige ondernemerspremie te ramen, waarbij men dus rekening zal dienen te houden met de veel beschreven, doch nog nimmer nauwkeurig omlinjende conjunctuur- en trendverschijnselen.

Kostenvergoeding.

Ten aanzien van de in het bovenstaande vermelde kostenvergoeding kan ik kort zijn. Dit punt betreft in hoofdzaak een vergoeding wegens verplaatsingskosten van het bedrijf, welke de onteigende in verband met de voortzetting van dit bedrijf zal moeten maken. In sommige gevallen zal het zelfs mogelijk zijn, dat het bedrijf normaal uitgeoefend zal blijven, doch dat eenvoudig de verplaatsingskosten zullen dienen te worden betaald, zoodat in een dergelijk geval geen inkomensschade zal worden geleden.

De vergoeding wegens verplaatsingskosten en dergelijke, zal incidenteel vastgesteld dienen te worden. Opgemerkt wordt nog, dat in verschillende gevallen na de onteigening de onteigende nog eenige maanden in het bezit wordt gelaten van het onroerend goed, zoodat hij, aangezien de schadevergoeding bij de onteigening wordt betaald, in staat is de grond, gebouwen etc., noodig voor het nieuwe bedrijf aan te koopen, de machines over te brengen, kortom zijn bedrijf te transporteren naar de nieuwe vestigingsplaats, zonder dat het bedrijf als zoodanig eenige stagnatie ondervindt.

Het in het bovenstaande behandelde heeft betrekking op de onteigening, waarbij de inbezitneming bij of na de onteigening plaats vindt. Sinds eenigen tijd kan de inbezitneming ook geschieden vóór de onteigening. Volgens art. 54h van de Onteigeningswet zal de onteigende voor deze voorloopige inbezitneming een vergoeding ontvangen, ter grootte van de wettelijke interesten over het bedrag der schadeloosstelling bij onteigening te betalen.

Tot dusver werd in het algemeen aangenomen, dat ten behoeve van de berekening van de schade door onteigening geleden uitgegaan moest worden van den datum van inbezitneming, hetwelk dus practisch hierop neerkwam, dat het bedrag der schadevergoeding evenveel later werd uitbetaald, als het tijdverloop bedroeg tusschen inbezitneming en onteigening, over welke termijn de onteigende de wettelijke interesten genoot.

Bij arrest van den Hoogen Raad, d.d. 26 Januari 1938, werd gesteld, dat deze berekening niet juist is, daar men krachtens de Onteigeningswet vergoed krijgt, hetgeen men door de onteigening verliest, zoodat hieruit volgt, dat voor de berekening van de schadeloosstelling beslissend is de toestand op het oogenblik, waarop de eigendom aan de onteigende partij wordt ontnomen, daar eerst dan de onteigende partij het feitelijke bezit verliest. Op grond hiervan, moet dus voor de berekening van de schadevergoeding tengevolge van de onteigening niet uitgegaan worden van den datum van inbezitneming, doch van den datum, waarop de onteigening plaats vindt. Aangezien het mogelijk is, dat een lange periode verloopt tusschen inbezitneming en onteigening, terwijl direct na de inbezitneming door de onteigende partij de betreffende onroerende goederen kunnen worden geslecht, in orde gebracht voor bosch- of bouwgrond, voor wegeaanleg, etc., ontstaat dus de mogelijkheid, dat op den datum van onteigening de toestand van de onteigende activa geheel anders is, dan op den datum van inbezitneming. In verband hiermede werd tevens in dit arrest gesteld, dat bij de berekening van de bedrijfsschade de inrichtingen en veranderingen, die de onteigende partij reeds had aangebracht weggedacht moet worden en aan de wederpartij niet tot voor- of nadeel kunnen strekken.

Ten aanzien van den inhoud van het genoemde arrest is het mogelijk voor de berekening van de bedrijfsschade en de schade door inbezitneming, de volgende redeneering toe te passen.

Stel dat een bedrijf voorloopig in bezit genomen wordt, terwijl een paar jaar later de onteigening plaats vindt. Gedurende deze jaren ontvangt de onteigende partij de wettelijke rente bedragende 5 % over het bedrag der schadeloosstelling. Bij de onteigening ontvangt hij de schadeloosstelling zelve en is dus in staat weder een nieuw bedrijf aan te vangen, daar hij thans hiervoor over de noodige middelen beschikt, welke hij immers als schadevergoeding ontvangt. Practisch gesproken heeft hij dus zijn bedrijf moeten staken, tengevolge van de inbezitneming, terwijl het in meerdere gevallen mogelijk zou zijn dit bedrijf direct na de onteigening, indien geen voorafgaande inbezitneming plaats gevonden had, te verplaatsen. In het betreffende geval moet bij de berekening van de schade door onteigening uitgegaan worden van de stelling, dat verplaatsing

mogelijk ware, zoodat aan den onteigende uitsluitend de verplaatsingskosten zullen worden vergoed, terwijl hij toch tengevolge van de voorafgaande inbezitneming zijn bedrijf moest liquideeren. Hij zou dus voor deze voortijdige liquidatie onvoldoende schadeloos gesteld worden, aangezien in de wet staat voorgeschreven, dat hij terzake van schade door inbezitneming niet meer dan 5% wettelijke interesten zal kunnen ontvangen, hetgeen een onbevredigende uitkomst geeft. Indien het bedrijf, als de inbezitneming niet aan de onteigening voorafgegaan was, toch niet voortgezet had kunnen worden en dus van verplaatsing geen sprake kon zijn, is een en ander van geen interesse, aangezien het voor de berekening van de schadeloosstelling van bijkomstig belang is of de liquidatie van het bedrijf op den werkelijken liquidatiedatum dan wel op een lateren datum wordt gedacht.

Het is ook mogelijk van een geheel andere redeneering uit te gaan.

Men kan n.l. stellen, dat het bedrijf in elk geval geliquideerd wordt, dat dus aan den onteigende de inkomensschade zal worden vergoed, alsof het bedrijf zou worden geliquideerd, doch dat de revenuen, die de onteigende zal kunnen ontvangen terzake van het vestigen van een ander bedrijf op een andere plaats, in mindering zullen dienen te worden gebracht van de op bovenstaande wijze berekende inkomensschade.

Doch ook bij toepassing van deze redeneering zal tevoren genoemd arrest van den Hoogen Raad in bepaalde gevallen weinig bevredigend kunnen werken, hetgeen moge blijken uit het volgende voorbeeld:

Stel dat een bedrijf in 1935 in bezit wordt genomen en dat de onteigening eerst h.v. in 1940 plaats vindt. Ten behoeve van de berekening van de bedrijfsschade wordt gesteld, dat het bedrijf hetwelk in bezit genomen werd, dus het zoogenaamde oude bedrijf, een netto-winst oplevert exclusief rente van f 10.000.— per jaar. De onteigende partij is bij gebreke aan de noodige middelen niet in staat vóór 1940 een nieuw bedrijf te vestigen. In 1940 vindt de uitbetaling van de bedrijfsschade plaats, zoodat de onteigende partij alsdan ook een nieuw bedrijf kan gaan oprichten. Wij nemen hierbij aan, dat het nieuwe bedrijf een netto rendement zal opleveren exclusief rente van f 5.000.— per jaar. Uit den aard der zaak is dit rendement minder dan dat van het oude bedrijf, daar de clientèle van het laatste voor het grootste gedeelte teloor is gegaan. Het is dan ook van belang na te gaan, welke invloed het tevoren genoemde arrest op de vóór dien toegepaste wijze van berekening der bedrijfsschade kan hebben. Volgens de vroeger toegepaste wijze van berekening werd aan de onteigende partij in het algemeen vergoed de contante waarde van 13 jaar winst (1935—1948) ad f 10.000.— per jaar, verminderd met de contante waarde van 8 jaar winst (1940—1948) ad f 5.000.— per jaar. Gedurende de periode 1935—1940 oefende de onteigende geen bedrijf uit.

Indien de bedrijfsschade wordt berekend bij toepassing van bovenstaande redeneering na het gemelde arrest, zou in het algemeen vergoed dienen te worden de contante waarde van 13 jaar winst à f 10.000.— per jaar (1940—1953) verminderd met de contante waarde van 13 jaar à f 5.000.— per jaar (1940—1953), zoodat in het laatste geval de onteigende niet ten volle schadeloos is gesteld. Bij bovenstaande redeneering is aangenomen, dat de normale rente gelijkgesteld kan worden aan de wettelijke rente, die vanaf de inbezitneming tot de onteigening wordt genoten.

Zooals uit het bovenstaande blijkt heeft het zooeven gemelde arrest, vergeleken bij de voordien gevolgde wijze van berekening der inkomensschade een belangrijke wijziging in deze berekening tengevolge. Gezien de verschillende uitleggingen, die

ten aanzien van bovenstaand vermeld arrest met betrekking tot de berekening der bedrijfsschade mogelijk zijn, mag de toekomstige jurisprudentie te dien aanzien met bijzondere belangstelling tegemoet gezien worden.

M. P.

DE NIEUWE RICHTIGE HEFFING

In het April-nummer mochten wij eenige algemeene beschouwingen geven over de uitbreiding, die het bekende ahangige wetsontwerp aan de richtige heffing (R.H.) wil toedelen. Het onderwerp bracht vele pennen in de pers in beweging en het blijkt, dat menig belanghebbende zich reeds een voorstelling tracht te maken van den invloed, dien de nieuwe R.H. op zijn belastingaanslag zal hebben. Is dit voor vele gevallen vrij nauwkeurig te omlijnen, zoo zijn er niettemin talrijke situaties, waarin twijfel bestaat en het schijnt ons bij de algemeene belangstelling voor de ontworpen regeling te passen, de meest voorkomende vraagpunten voor het voetlicht te brengen.

Tot het gemak van Koning Lezer laten wij het voorgestelde 2e lid van art. 1 der Wet R.H. aan onze verhandeling voorafgaan. Het luidt:

„Mede wordt voor de heffing van de inkomstenbelasting, de gemeentefondsbelasting, de vermogensbelasting, en de verdedigingsbelasting I geen rekening gehouden met het bestaan eener naamlooze vennootschap welke gedragslijn eene aanmerkelijke belastingbesparing voor hare aandeelhouders en andere deelgerechtigden in hare winst medebrengt. Het enkel voor aanwijsbare bedrijfsdoeleinden reserveeren van bedragen uit de winst kan geen aanleiding tot toepassing van deze bepaling geven.”

Achtereenvolgens zullen wij eenige rubrieken, aanknoopende aan de bewoordingen van het wetsontwerp, in behandeling nemen.

Enkel voor aanwijsbare bedrijfsdoeleinden reserveeren.

Als voorbeelden voor deze bedrijfsdoeleinden noemt de M. v. T. vorming of vergroting van reserves voor uitbreiding, reserves tot dekking van grootere kapitaalsbehoeften, welke het gevolg zullen zijn van een te voorzien prijsstijging en reserves tot dekking van zekere verzekerbare doch niet verzekerde risico's, zooals brand-, molest- en arbeidseconflicten-
risico's.

Gesteld, dat aanwijsbare bedrijfsdoeleinden een reserve van f 100.000 motiveeren, doch dat f 200.000 gereserveerd wordt, is dan de geheele reserve aan I.B. onderworpen, daar niet enkel voor de vrijwarende doeleinden wordt gereserveerd? De vraag wordt nog klemmender, welhaast adembenemend, indien wij de cijfers in f 100.000 en f 120.000 wijzigen.

Het is niet waarschijnlijk, dat de hogere reserve ook het vrijgestelde deel daarvan zou moeten doen tenietgaan; dit zou in strijd zijn met het doel, dat bij de vrijstelling heeft voorgezet. Wij gelooven dan ook stellig, dat de vrijstelling voor het daarvoor gedachte bedrag onaangetast zal blijven. Niet alleen geeft de wettelijke omschrijving daarvoor nog ruimte, waar deze niet uitdrukkelijk vereischt, dat de reserves in haar geheel, dus als totaal, moeten worden bekeken, maar mede kan de noodige machtiging van den Minister met deze beperking rekening houden. Practisch is de bepaling derhalve op te vatten, als ware er speciaal sprake van het reserveeren van bedragen, in zoover dit voor aanwijsbare bedrijfsdoeleinden geschiedt.

In een ander geval reserveert men over 1938 voor eigen risico wegens niet verzekerd brandgevaar f 100.000. Het doel der reserve en het bedrag worden voldoende, als bestaande en niet te hoog getaxeerd, bewezen en de reserve geeft mitsdien geen aanleiding tot heffing van I.B. Maar nu gaat men in 1939 over tot dekking van het risico bij derden, terwijl de winst over dat jaar ad f 40.000 wordt uitgedeeld. Kan nu de gehandhaafde reserve, die van gemotiveerde en toegelaten bestemmingsreserve verpopt is in een vrije winstreserve, reden geven om R.H. voor 1940/41 toe te passen?

De woorden van het wetsontwerp doen ons de vraag bevestigend beantwoorden. Er wordt in 1939 geen nieuwe reserve gevormd, wat de uiterlijke omschrijving aangaat, doch wel ondergaat het karakter in 1939 verandering. Wat in 1938 achtergehouden werd als schuld, vertegenwoordigende de contante waarde van het onverzekerd risico, is in 1939 bevrijd van het obligo en in feite een winstpost van 1939. Wij vergelijken dit met een reserve in 1938 voor de risico's uit een loopende procedure, die in 1939 wordt gewonnen; in de practijk zagen wij meermalen dergelijke reserve ten gunste van de winst van het nieuwe jaar geboekt en al laat men het feitelijk gebeuren niet op deze duidelijke wijze in de boekhouding tot uiting komen, zoo verandert dit niet, wat in werkelijkheid is geschied.

Naast ons met redenen omkleed antwoord, willen wij niet verzuimen er op te wijzen, dat de rechtszekerheid baat zou vinden bij een omschrijving in de wettelijke redactie, die allen twijfel zou afsnijden, in voege, dat positief tot uitdrukking zou komen, dat het vervallen van een aanwijsbaar bedrijfsdoeleinde een reserve tot winst maakt over het nieuwe jaar. De winst over 1939 zou dan onaanvechtbaar in het gegeven voorbeeld f 140.000 zijn.

Oude reserves.

Hieronder verstaan wij reserves, reeds bestaande in het laatste boekjaar, dat nog geen aanleiding kan geven tot de nieuwe R.H., d.w.z. reserves, waaruit slechts een gedragslijn der N.V. vóór 1 Maart 1938 volgt. Dit zijn dus de reserveeringen, waartoe vóór dien datum is besloten; zij zullen een enkele maal boekjaar 1937 betreffen, doch in het algemeen 1936 en vorige boekjaren, zoomede boekjaar 1936/7 (b.v. van 1 Juli—30 Juni) en daaraan voorafgaande.

Een N.V., die vóór 1 Maart 1938 reeds 200 % van het gestorte kapitaal reserveerde, zal deswege niet onder de nieuwe R.H. kunnen vallen, ook al zouden de reserves niet onder die voor aanwijsbare bedrijfsdoeleinden zijn te rangschikken. Toch meenen wij, dat zij voor latere boekjaren niettemin van invloed en zelfs van veel invloed kunnen zijn, als over R.H. voor die latere boekjaren moet worden gecoördineerd. De N.V., die reeds 200 % reserveerde zonder daarvoor aanmerkelijke bedrijfsdoeleinden te kunnen aanwijzen, zal uiteraard anders bekeken worden dan hare zuster, die in het vrijgestelde verleden weinig of niets ter zijde legde. Als de laatste eerst over 1938 begint met reserveering van b.v. 20 of 25 %, daarbij van de jaarwinst $\frac{2}{3}$ of $\frac{3}{4}$ als dividend uitdeelende, maakt zij het, zooals de M. v. T. dit uitdrukt, in fiscaal opzicht niet te bont. De belastinginspecteur kan voor haar een oogje dicht doen, terwijl hij voor de N.V., die reeds dik in de reserves zit, beide oogen wijd open houdt, misschien zelfs een extrabril opzet, daarbij angstvallig zorgdragend, dat de R.H. nooit meer dan de nieuwe reserves mag bestrijken.

Aanwijsbare bedrijfsdoeleinden.

Van verschillende zijden hoorden wij de vraag stellen, of reserveeren voor mogelijke bedrijfsverliezen onder de aanwijsbare bedrijfsdoeleinden is te rekenen. De degelijke koopman